

Lepish N.Y. Acts functions of the law interpretation.

The article deals with the main scientific approaches to the understanding of the acts functions of the law interpretation. The role of the functions interpretative acts in the development of the national legal system of Ukraine is disclosed.

Key words: *function, the act of the interpretation, the rule of law, interpretive act, judicial interpretation legitimacy.*

Стаття надійшла 20 лютого 2013 р.

УДК 172.15:35:(100)

В.І. Ряшко

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ГЕГЕЛІЯ

У статті робиться спроба розкрити деякі аспекти науково-педагогічної діяльності Гегеля.

Ключові слова: *наука, освіта, педагогіка, педагог, виховання, діяльність, особистість, студент, навчальний заклад, навчальний процес, філософія.*

Постановка проблеми. Удосконалення системи підготовки фахівців для правоохоронних органів України вимагає постійного пошуку й удосконалення навчально-виховного процесу, в якому важливе місце належить професорсько-викладацькому складу ВНЗ.

Основний Закон Конституція України, Закон України «Про освіту», «Про вищу освіту» покладають на професорсько-викладацький склад морально-правову відповідальність за майбутнє держави, її долю, за виховання у майбутніх фахівців високого рівня професіоналізму, духовності, культури відповідальності і патріотизму. Ця надзвичайно висока місія лягає на плечі педагога.

У цьому аспекті доцільним є вивчення історичного минулого щодо організації освіти і всього навчального процесу, серед яких чільне місце посідає педагогічна діяльність, починаючи від античності і до сьогодення. Варто зазначити, що більшість відомих вчених працювали не тільки у сфері чистої науки, але й освіти, були педагогами.

Серед них почесне місце належить геніальному німецькому філософу Г.В.Ф. Гегелю (1770–1831), який залишив велику спадщину у галузі філософії, логіки, політики, права, історії культури, етики, естетики, релігії.

Гегеля з повним правом можна назвати видатним освітянином і педагогом. Варто підкреслити, що ця його діяльність, на жаль, залишається білою плямою, і є недостатньо висвітленою, що й спонукає автора статті до аналізу його науково-педагогічної діяльності.

Стан дослідження. Г.В.Ф. Гегель увійшов в історію науки як видатний філософ, наукова і педагогічна творчість якого мала величезний вплив на подальший розвиток як науки, так і освіти.

Із школи Гегеля: «вийшла вся та блискуча плеяда мислителів і дослідників, яка надала абсолютно новий вид вивченню релігії, естетики, права, політичної економії, історії, філософії й інших наук. Не було жодного видатного вченого, який не був би зобов'язаний Гегелю своїм розвитком і свіжими поглядами на науку» [1, с. 157].

Слід підкреслити, що відомий німецький філософ Л. Фейербах, який був студентом і слухав лекції Гегеля, писав: «Гегель був єдиною людиною, яка дала мені зрозуміти і відчувти, що таке вчитель... Єдиний, хто показав мені внутрішнє значення відношення учня до учителя». Можна багато наводити прикладів щодо високої оцінки Гегеля як педагога і наставника.

Наукова творчість німецького мислителя була в центрі уваги багатьох відомих вчених, діячів науки і культури, серед яких західно-європейські мислителі Т. Адорно, М. Гайдеггер, В. Дільтей, Ф. Енгельс, Ж. Іпполіт, А. Камю, Д. Лукач, К. Маркс, Г. Маркузе, Р. Норман, К. Фішер, Е. Фромм, К. Ясперс та інші.

Серед відомих російських філософів науковій діяльності Гегеля присвятили свої праці В. Асмус, С. Булгаков, М. Бердяєв, А. Гулига, І. Ільїн, О. Лосєв, Д. Керімов, В. Нерсесянц, Т. Ойзерман, С. Франк, Г. Шпет та інші.

У сфері наукових досліджень Гегеля знаходилась творчість відомих українських вчених П. Копніна, В. Кременя, С. Кримського, М. Поповича, Д. Чижевського, В. Шинкарука та інших.

Зазначимо, що спеціальних праць присвячених педагогічній діяльності Гегеля, окрім А. Гулиги, В. Дільтея, К. Фішера в російському перекладі практично не існує.

Слід взяти до уваги, що німецький мислитель, починаючи з домашнього вчителя, вів активну педагогічну діяльність, працюючи у гімназії і в університетах Німеччини.

Гегель не залишив спеціальних праць присвячених проблемам дидактики, але вся його науково-педагогічна діяльність – яскраве свідчення того, що він був талановитим педагогом.

Метою статті є історико-теоретичний аналіз педагогічної діяльності Гегеля.

Виклад основних положень. Науково-педагогічну діяльність Гегеля умовно можна розділити на три періоди. Перший – коли він працює вчителем; другий – коли викладає і виконує обов’язки директора гімназії в Нюрнберзі. Третій – Гегель професор Гейдельберзького і Берлінського університетів. Після закінчення теологічного факультету Тюбінгенського університету Гегель свою педагогічну кар’єру розпочав домашнім вчителем у Берні і Франкфурті-на-Майні. Як зазначає К. Фішер, «він сам виховував і сам отримував виховання» [2, с. 12]. Працюючи домашнім вчителем, Гегель з притаманним йому інтересом і наполегливістю удосконалює свої знання, активно і глибоко вивчає праці Канта та інших мислителів. Біографія Гегеля – це «процес визрівання великого мислителя. Він нагромаджує знання – цитата до цитати, виписка до виписки, поки що без власних коментарів» [3, с. 214].

З 1808 по 1816 рр. Гегель працює на посаді директора гімназії в Нюрнберзі і викладає цілий ряд дисциплін.

«Гегель, – пише К. Фішер, – відчував себе дуже щасливим і задоволеним тим, що був допущеним до активної державної діяльності цим призначенням на педагогічну навчальну і адміністративну діяльність» [2, с. 62]. Найулюбленишим предметом Гегеля була філософія і культура Стародавньої Греції. У кожному з чотирьох класів гімназії викладання філософії займало в тиждень чотири години. Викладання цього предмета в гімназіях Німеччини було обов’язковим.

За цей період у нього склалися чіткі погляди на задачі та методи шкільної освіти. «Головним пунктом його педагогічної системи, – зазначає А. Гулига, – залучення учня до духовного світу вчителя» [4, с. 27]. На цьому принципі буде побудована вся його педагогічна діяльність. Гегель зауважує, що будь-яке навчання і виховання насамперед повинно бути спрямовано на формування особистості, її активної ролі в суспільстві і державі. А зразком злиття особистого і державного для Гегеля була Стародавня Греція [5, с. 87].

На глибоке переконання філософа, завдання освіти – зламати в учневі сваволу, але виховати волю, навчити бути слухняним, щоб мислити і діяти самостійно для загального блага.

Навчання і виховання, на думку Гегеля, – це складний діалектичний процес. Він вважає, що навчання не можна зводитись лише до простого сприйняття готових істин, бо це не дасть бажаних результатів, так і виховання не повинно обмежуватись лише засвоєнням

встановлених правил поведінки. Думку і почуття, серце учня слід спрямувати на досягнення головної мети – формування духу для творчої самостійної діяльності [4, с. 28]. «Освіта, – на думку філософа, – повинна формувати особистість, яка повинна стати загальнокорисним і загальнопридатним членом суспільства» [6, с. 300].

Гегель – лютий противник усілякого формалізму в навчанні і вихованні, він прихильник довірливих відносин між учнем і вчителем. Останній повинен з повагою ставитися до свого вихованця. Не слід звертати увагу на дріб'язкові промахи, але слід прагнути виникнути в ті проблеми, які хвилюють учня, при цьому слід проявити максимум піклування співчуття, нікому не слід принижувати його честь і достоїнство. Учитель повинен бути гідним своєму великому призначенню, бути не тільки строгим і справедливим, але й великодушним і гуманним. Важливо пробудити в учневі віру в свої сили і почуття власного достоїнства. В процесі викладання німецький мислитель прагне розбудити в свої учнях інтерес до науки, спрямувати, волю й інтелект до «високих ідеалів до зірок» [6, с. 4].

Про ставлення Гегеля як директора гімназії і вчителя до учнів пише один з перших його учнів Лохнер, який згодом став директором тієї ж гімназії. «По відношенню до учнів Гегель вмів поєднувати серйозність і достоїнство із співчуттям і дружньою прихильністю, вмінням входити в обставини кожного, допомагаючи порадами» [2, с. 66].

Всі, хто вчився в Гегеля, зберегли про нього найкращі спогади. Гімназістам імпонувало, що їх ректор – університетський професор, відомий вчений, автор знаменитої «Феноменології духу». Слід зазначити, що паралельно з викладацькою діяльністю в гімназії, Гегель надзвичайно плідно працював не тільки як педагог, але і як вчений. За цей час він підготував дві фундаментальні праці – «Феноменологія духу» і «Логіка». В гімназії Гегель викладав філософію, право і релігію та інші предмети. Всі захоплювалися різнобічністю його знань і педагогічної майстерності. Урок починався з повторення пройденого. У будь-який момент кожен міг задати питання, і Гегель терпляче пояснював те, що було не зрозумілим.

Філософія викладалася в трьох старших класах. Гегель починав з лекцій вчення про право, мораль, релігію. У середньому класі він знайомив з психологією і логікою. В старшому класі продовжував вивчення логіки, а також формулював загальне уявлення про філософію природи і філософію духу.

Гегель був переконаний в тому, що гімназія повинна готувати до вивчення філософії в університеті. Школярів, як він вважав, слід знайомити з формальними елементами мислення – з початковою логікою, історією античної літератури і релігією [5, с. 88]. Ці всі ідеї Гегель чітко сформулював у своїй «Філософській пропедевтиці», яка була видана вже після його смерті. «Дух і ціль нашого навчального закладу, – заявляв Гегель, – підготовка до занять наукою» [7, с. 398]. Мислитель – гарячий прихильник античної культури, знання якої є базою високої освіти. «Для більш високої освіти повинна бути і залишатись основною переважно література греків і література римлян» [7, с. 402]. І далі він наголошує: «Мені здається, що я не надто перебільшую, якщо скажу, що той, хто не знав стародавніх творів, жив не знаючи краси» [7, с. 402]. Гегель не перестав захоплено з пафосом говорити про те, що в творах мислителів, письменників античності було так багато «чудового, гідного подиву, оригінального, багатостороннього та повчального» [7, с. 404].

Гегель постійно звертає увагу на те, що в молодому віці, ще дуже важко сприймати все багатство світової науки і культури «духу в його багатосторонності» [7, с. 407].

При викладанні того чи іншого предмета, на думку філософа, слід дотримуватись вимог, правил і принципів педагогіки, серед яких: послідовність, чіткість, ясність і доступність. Принцип викладання вимагає, щоб був тісний логічний зв'язок між предметами, що є гарантією їх успішного засвоєння.

Гегель був надзвичайно об'єктивним і принциповим щодо підготовки і перевodu учнів у старші класи. Він вважав, що ті учні, які не достатньо засвоїли програму, повинні повторно залишатися на наступний рік. Гегель переконаний, що заняття в гімназії – це та важлива сходинка, яка дає змогу поступити в університет. Так, звертаючись до випускників гімназії, він говорив: «навички і знання, які ви отримали в гімназії, є важливим засобом для вашої майбутньої професії» [7, с. 413].

Гегель як педагог виступає за тісну співпрацю школи і батьків. Звертаючись до батьків, він наголошує, що хороше виховання в сім'ї – «це ті внутрішні скарби, які батьки дають дітям» [7, с. 415].

Серед предметів, на які філософ акцентує увагу, – це релігія і філософія, при чому він вважає не доцільним в гімназії читати історію філософії, цей предмет повинен викладатися в університетах. Не слід читати в гімназіях і філософію «це даремна витратити

сил на цю науку і тим більше даремно тратити сили на неї молоді» [7, с. 569].

Які ж предмети насамперед повинні викладатися в гімназії? Гегель вважає, що це емпірична психологія, основи логіки, етика, право, релігія і обов'язково вивчення античної культури як «головного засобу шкільної гуманітарної освіти» [5, с. 87].

Як директор гімназії, Гегель уважно слідкував, щоб в навчальному закладі підтримувався порядок, висока культура взаємовідносин між учнями. В кінці навчального року в святковій обстановці проводився випуск гімназистів. Ті, хто успішно склали іспити, поступали в університет. Обов'язково в присутності всіх вчителів оголошувалась характеристика кожного випускника. Ця оцінка за бажанням батьків могла бути видана їм у письмовій формі [7, с. 409]. За вісім років роботи в Нюрнберзькій гімназії Гегель набував значного досвіду як педагог, за цей період він надзвичайно плідно працює над вирішенням низки наукових і педагогічних проблем.

Новим етапом у професійній діяльності Гегеля стала науково-викладацька діяльність в Гейдельберзькому університеті (у ньому він викладав з 1816–1818 рр.). «Як професор, – говорить Гегель, – я тільки-но розпочав свою діяльність, але залишається ще багато зробити і для самого себе для занять» [8, с. 377].

Для Гегеля викладання в університеті було метою всього його життя. В Гейдельберзі Гегель розпочинає активну науково-педагогічну діяльність. «Я, – говорив він, – присвятив своє життя науці і радію, що знаходжусь тепер у такому місці, де можу більшою мірою і в широкому обсязі сприяти розповсюдженню вищого наукового інтересу» [2, с. 80].

В Гейдельберзі філософ працював, вкладаючи всю енергію, знання і досвід заради досягнення високої мети оволодіння науковими знаннями як важливого чинника успішної діяльності в майбутньому. Він високо цінував тих студентів, які «поставили навчання наук серйозною ціллю свого духу і своєї старанності» [8, с. 379].

Так, у своєму листі Крейцеру, Гегель від 30 жовтня 1819 року з гордістю пише, що він «знайшов в юнаках інтерес і схильність до філософії, тут серед слухачів лекцій є майори, полковники, таємні радники» [8, с. 380].

Мислитель широко в одному з листів зізнається про те, що необхідно постійно працювати над собою. Талант Гегеля як вченого і педагога особливо яскраво проявився під час його роботи в Берлінському

університеті з 1818–1831 рр., де він обіймає посади професора філософії і ректора університету. Цікаво зазначити, що він володів енциклопедичними знаннями, читав курси лекцій за такими дисциплінами: логіка і педагогіка, введення в ідею істинної філософії, природне і міжнародне право, природне право, енциклопедія філософії, всезагальна система філософії, філософська наука в цілому, історія філософії, філософія природи і людського розсудка, спекулятивна філософія або логіка, філософія природи і духа, антропологія і психологія, естетика або філософія мистецтва, раціональна фізика, або філософія природи, філософія всевітньої історії, філософія релігії, філософія природи, або раціональна фізика, енциклопедія філософських наук, доказ буття Божого. Слід підкреслити, що всі ці курси Гегель особисто розробляв і в процесі їх викладання постійно удосконалювався. Вкажемо й на те, що під час читання своїх лекцій, педагог постійно висував ідеї, запрошуючи своїх слухачів взяти активну участь в їх аналізі.

Гегель – активний пропагандист новітніх досягнень у науках. Він наполегливо рекомендує студентам глибоко вивчати твори філософів античності, а також сучасних авторів. Не буде перебільшенням сказати про те, що Гегель глибоко вивчав твори мислителів, починаючи з античності, а також сучасних йому авторів. Серед яких – Платон, Арістотель, Геракліт, Демокріт, Аквінський, Спіноза, Декарт, Гоббс, Лейбніц та багато інших. Він неодноразово говорить про те, що у філософії Геракліта немає жодного положення, яке б він не міг включити у свою філософію. Так, про відомого французького професора Кузена, який читав лекції з філософії у Паризькому університеті, Гегель пише, що в нього ці лекції вкликали «живе, шанобливе, щире, дружнє ставлення до його наукових прагнень. Його чисельні праці лише збільшили мою повагу до наукової викладацької діяльності» [8, с. 470].

Значну увагу в своїй науково-педагогічній діяльності Гегель приділяє філософії. «Від викладання філософії, – заявляє вчений, – вимагається чіткість, поєднана з ґрунтовністю і доцільністю» [7, с. 419].

Оволодіння філософськими знаннями, на думку мислителя, – це складний творчий процес. Гегель виходив з положення, що «окремий індивід є недосконалий дух, він повинен пройти певні ступені освіти з метою оволодіння знаннями» [6, с. 14]. Щоб досягнути істини, – вчив філософ, – потрібно багато працювати, це важкий труд «необхідно зробити багато порівнянь, покопатися в книгах, тим чи іншим засобом провести дослідження» [6, с. 21].

Виступаючи активним пропагандистом за оволодіння філософськими знаннями, Гегель насамперед вбачав у цій науці шлях до оволодіння істиною. Філософія, – заявляє Гегель «повинна також знайти своє істинне місце і користуватися найбільшим опікуванням, це та наука, яка утворює центр всієї духовної культури, всіх наук і всякої істини» [9, с. 80].

Гегель надзвичайно прискіпливо ставився щодо оволодіння тими науками, завдяки яким досягається істина, серед яких філософія, логіка, релігія: «Сміливість пошуку істини, віра в могутність розуму є першою умовою філософських занять. Людина повинна поважати саму себе і визнати себе достойним найвищого» [9, с. 83].

«Тільки мислення, – заявляє Гегель, – повинно називатись інструментом філософії» [9, с. 92]. Своє призначення як вченого і педагога Гегель бачив у тому, щоб відкривати істину, розповсюджувати істину і правильні поняття» [10, с. 45]. Як відомо, Гегель критично ставився до всякого роду демагогії, софістики, поверхових ненаукових оцінок.

Значну увагу в своїй науково-педагогічній діяльності мислитель відводив проблемі вивчення логіки. Ще в період викладання цієї дисципліни в гімназії він дійшов висновку, що стара так звана «класична» логіка не відповідає новим вимогам часу, потрібно підготувати нову логіку, яка стане важливим знаряддям методології пізнання. Філософ підкреслює, що істина є предметом і метою логіки.

Напружено працюючи над створенням «Науки логіки», Гегель відкрито визнає, що цей предмет як в теоретичному плані, так і в навчальному є важливим. «Скільки я не старався, – говорить він, – після багаторічних занять цією наукою усунути цю недосконалість, я все ж відчуваю, що у мене достатньо причин просити читача бути до мене милостивим [11, с. 81]. Гегель надзвичайно самокритично оцінював свій твір. Він говорив про те, що Платон «сім разів переробляв свої книги про державу. Нагадування про це і порівняння ... могло б тільки ще більшою мірою викликати бажання, щоб автору твору, який має перед собою для розробки більш глибокий принцип і більш багатий за об'ємом матеріал, був би предоставлений вільний час, для переробки його не сім, а сімдесят сім разів» [11, с. 94].

Він закликає своїх студентів проявляти волю та інтерес щодо оволодіння знаннями. Тільки наполеглива праця, поглиблене проникнення в суть предмета та його осмислення дадуть бажаний результат. Інакше це призведе до того, коли «кожен буде переконаний, що він без

особливих знань може розібратись у філософії і висловити про неї своє судження» [10, с. 48].

Німецький мислитель постійно наголошував на тому, що тільки мужнє ставлення до істини, віра в силу духа є вірною умовою філософського дослідження. Наука для Гегеля – це насамперед «пізнання, що живить дух, задовольняє нашу потребу в істині» [9, с. 69]. «Тільки в мисленні, – вчив Гегель, – Людина проявляє себе і лише мисляча людина є сила» [10, с. 71].

У своїй теоретичній і педагогічній діяльності Гегель значну увагу приділяв проблемі особистості, формування її культури мислення, інтелекту, характеру, волі, моральних і релігійних якостей як важливого чинника її свободи. Критики Гегеля обвинувачували його, що в своїх філософських творах він не «бачить особистість».

Захищаючи Гегеля від необ'єктивної критики, видатний російський філософ І.О. Льїн писав: «Тому, хто прагне осягнути філософію Гегеля в її основній сутності, необхідно розкрити його концепцію людини» [12, с. 271].

У своїй науковій і педагогічній діяльності мислитель значну увагу надавав вивченню і викладанню релігії, розкриваючи її роль і місце в розвитку світової цивілізації і культури. Гегель бачить в релігії ту силу, в лоні якої «народилися і вирости кращі квіти образотворчих мистецтв, піднялася до неба висока будова наук» [13, с. 91]. Мислитель вказує на тісний взаємозв'язок філософії і релігії. «Філософія, – вказує він, – прагне до наукового обґрунтування релігії, а для цього потрібно вступити на ґрунт філософії» [13, с. 74]. «Релігія, – зауважує Гегель, – може існувати без філософії, але філософія не може існувати без релігії» [9, с. 66]. В релігії філософ бачить важливий чинник що провадить норми «порядного життя», «християнської доброчесності» [14, с. 35]. Таким чином, у Гегеля релігія виступає важливим джерелом високої духовності, моралі і відповідальності, що формує у молодого покоління духовні якості.

Як вже вказувалось раніше, Гегель творчо поєднував в собі не тільки видатного вченого, а й талановитого педагога. Наведемо цікавий приклад оцінки Гегеля як педагога і вченого одним із відомих державних діячів Пруссії Іоганеса Шульце, який з метою удосконалення своїх знань з 1819–1821 року відвідував лекції Гегеля і прослухав курс філософських наук, які він викладав, серед яких: логіка, психологія, філософія права, історія філософії, філософія природи, філософія мистецтва, філософія історія і філософія релігії. Шульце

прискіпливо конспектував всі лекції. «По закінченні лекції він (Гегель), як завжди, справляє на мене велике враження своїми бесідами під час наших прогулянок, детально розглядав окремі питання, які мене цікавили щодо предмета його лекцій. Я надзвичайно зобов'язаний його лекціям, творам і дружнім бесідам своєю науковою освітою... Я з глибокою вдячністю мого покійного друга, відкрито говорю, що він буде завжди моїм вірним, проникливим, безкорисливим радником в обговоренні питань стосовно вищих навчальних закладів пруської держави» [2, с. 106].

У своїй промові перед студентами 22 жовтня 1818 р. в Берлінському університеті Гегель звернув увагу на роль науки у формуванні особистості. Він постійно наголошував на тому, що «високе значення людини полягає саме у тому, що вона знає себе як абсолютне і визнає себе. Неосвічена людина підкоряється владі сили ... [10, с. 155]. Велику надію філософ покладав на молоде покоління, яке повинно володіти знаннями, високою культурою: «Молодість, – говорив Гегель, – це щаслива пора життя, коли людина не перебуває в полоні системи обмежених цілей» [13, с. 83], коли вона може вільно віддаватися науковим заняттям, сміливо йти до наміченої мети, і тим самим формувати себе як особистість.

Отже, Гегель проявив себе не тільки як великий мислитель, твори якого й досі викликають живий інтерес і дискусії, не втратили свого науково-методологічного значення, але й як талановитий педагог, вихователь, щирий і наставник молоді.

Висновки. Формування у майбутніх правоохоронців наукового світогляду, високої духовності, національної свідомості і патріотизму повинні базуватися на творчих досягненнях як зарубіжної, так і вітчизняної науки і культури. У цьому аспекті суттєву роль відіграє організація навчально-виховного процесу, яка спрямована на підготовку і виховання у працівників ОВС високих професійних і інтелектуальних якостей, готовність вірно служити Закону, захищати права і свободи громадян їх честь, достоїнство, свободу і гідність.

Виконання цих важливих завдань покладено на науково-педагогічні колективи та командний склад ВНЗ. Вивчення та аналіз історичного досвіду навчально-виховного процесу минулого і особливо навчально-педагогічної діяльності видатних вчених дає можливість взяти на озброєння кращі ідеї та досвід минулого.

Засвоєння історико-педагогічної спадщини минулого розширює світогляд, допомагає орієнтуватися у питаннях науки і освіти,

розв'язувати практичні завдання. Педагогічна діяльність видатних мислителів починаючи від античності і донині є неocenним джерелом, з якого черпають знання й досвід наука, освіта і педагогіка всього цивілізованого світу.

Творче використання досягнень науково-педагогічних ідей видатного німецького мислителя Гегеля у навчально-виховній діяльності не втратили своєї цінності, вони є актуальними і в наш час, оскільки допомагають краще усвідомити роль і місце освіти і педагога в підготовці майбутнього правоохоронця, прищепленні йому ідей духовності, науковості, високої культури, відповідальності і патріотизму.

-
1. Дворцов А.Т. Гегель / А.Т. Дворцов. – М.: Наука, 1972. – 173 с.
 2. Фишер К. Гегель его жизнь, сочинения и учение / К. Фишер. – М. – Л., 1933. – 607 с.
 3. Кремень В.Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: підручник / В.Г. Кремень. – К.: Книга, 2005. – 528 с.
 4. Гулыга А.В. Гегель. Вехи творческого пути / Гегель Г.В.Ф. Работы разных лет: в 2 т. / сост., общ. ред. и вступит. статья А.В. Гулыги. – М.: Мысль, 1972. – Т. 1. – С. 5–43.
 5. Гулыга А.В. Гегель / А.В. Гулыга. – М.: Молодая гвардия, 1970. – 272 с.
 6. Гегель Г.В.Ф. Феноменология духа. Часть первая / Г.В.Ф. Гегель; пер. Г. Шпета. – СПб.: Наука, 1999. – 443 с.
 7. Гегель Г.В.Ф. Работы разных лет: в 2 т. / Г.В.Ф. Гегель; сост. общая ред. и вступ. статья А.В. Гулыги. – М.: Мысль, 1972. – Т. 1. – 668 с.
 8. Гегель Г.В.Ф. Работы разных лет: в 2 т. / Г.В.Ф. Гегель; сост. общая ред. и вступ. статья А.В. Гулыги. – М.: Мысль, 1973. – Т. 2. – 630 с.
 9. Гегель Г.В.Ф. Энциклопедия философских наук / Г.В.Ф. Гегель; отв. ред. Е.П. Ситковский; ред. коллегия: Б.М. Кедров и др. – М.: Мысль, 1977. – Т. 3. – 471 с.
 10. Гегель Г.В.Ф. Философия права / Г.В.Ф. Гегель; пер. с нем; ред. и сост. Д.А. Керимов и В.С. Нерсесянц. – М.: Мысль, 1990. – 534 с.
 11. Гегель Г.В.Ф. Наука логики / Г.В.Ф. Гегель. – М.: Мысль, 1970. – Т. 1. – 501 с.
 12. Ильин И.А. Философия Гегеля как учение о конкретности Бога и человека / И.А. Ильин. – СПб., 1994. – 467 с.
 13. Гегель Г.В.Ф. Энциклопедия философских наук. Наука логики / Г.В.Ф. Гегель. – М.: Мысль, 1975. – Т. 1. – 452 с.
 14. Васянович Г.П. Педагогічна етика: навч. посібник / Г.П. Васянович. – Львів: Сполом, 2010. – 420 с.

Ряшко В.И. Научно-педагогическая деятельность Гегеля.

В статтє зробана попытка раскрыть некоторые аспекты научно-педагогической деятельности Гегеля.

Ключевые слова: наука, образование, педагогика, воспитание, деятельность, личность, студент, учебное заведение, учебный процесс, ученик, философия.

Riashko V.I. Hegel's Scientific and Pedagogical Activity.

This article attempts to expose some aspects of scientific and pedagogical activity of Hegel.

Key words: science, education, pedagogy, pedagogue, education, activity, person, student, educational institution, educational process, philosophy.

Стаття надійшла 29 грудня 2012 р.

УДК 340.12:177.1

О.В. Ряшко

ПРОБЛЕМА ЗАХИСТУ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ЛЮДИНИ В ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКІЙ ФІЛОСОФСЬКО-ЕТИЧНІЙ ДУМЦІ

Розглянуто проблему честі та гідності людини в західноєвропейській філософсько-етичній думці. Окрема увага приділена її ролі у формуванні обов'язку та відповідальності працівників ОВС України.

Ключові слова: гідність, честь, свобода, достоїнство, право, мораль, філософія, обов'язок, відповідальність, міліція (поліція).

Постановка проблеми. Проблема честі та гідності людини в філософсько-етичній думці, починаючи з античності й до нашого часу, є однією з актуальних. Про це, зокрема, свідчить ціла низка нормативно-правових актів, прийнятих Генеральною Асамблеєю ООН. Ця проблема не минула й Україну, яка в складних соціально-економічних і політичних умовах розбудовує свою державу. У цьому аспекті на сучасному етапі розвитку світової цивілізації суттєво зростає роль, розширюється обсяг завдань і відповідальність правоохоронних органів щодо забезпечення прав свобод громадян їх честі й гідності.

Отже, вивчення і аналіз концепцій видатних мислителів Західноєвропейської філософської думки буде сприяти розширенню наукового світогляду, формуванню філософської культури, сприятиме більш